

HARIDUSE RAHVAKOMISSARIAADI TEATAJA

AMETLIK AJAKIRI

Ilmub tarviduse järgi, umbes 24 vihikut aastas.

Toimetuse asukoht ja aadress: Tallinn, Hariduse Rahvakomissariaat (Tõnismägi 11). Tel. 453-49.

Nr. 18.

20. detsembril 1940.

Nr. 18.

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu määrus rahvahariduse osakondade põhimääruse kinnitamise ja elluviimise kohta.

Rahvahariduse osakondade põhimäärus.

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu määrus Noorsoo organiseerimise seaduse kehtetuks tunnustamise kohta.

Hariduse Rahvakomissariaadi töökava koostamise juhend.

AMETLIK OSA.

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu

m ä ä r u s

rahvahariduse osakondade põhimääruse kinnitamise ja elluviimise kohta.

ENSV Teataja 1940, 66, 882.

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu määrab:

1. Kinnitada käesolevale määrusele lisandatud Rahvahariduse osakondade põhimäärus.

2. Kinnitatud põhimääruse alusel asutada rahvahariduse osakonnad, kuni kohalikkude töötava rahva saadikute Nõukogu täitevkomiteede moodustamiseni, praeguste maavalitsuste ja Tallinna, Tartu, Narva ning Pärnu linna linnavalitsuse juurde. Nende asutamisega lõpetavad oma tegevuse maakondade ja linnade kõik praegused haridusosakonnad ja maa- ning linnakoolivalitsused.

3. Eestimaa koolivalitsuse ajutine korraldus (RT 1918, 6; 1926, 97, 104) ja Määrus linnakoolivalitsuse korralduse kohta (RT 1918, 10; 1931, 59, 461) kaotavad kehtivuse.

4. Kuni kohalikkude töötava rahva saadikute Nõukogude täitevkomiteede moodustamiseni nimetatakse rahvahariduse osakondade juhatajad ametisse ja vabastatakse ametist Eesti NSV Hariduse Rahvakomissari poolt.

5. Eesti NSV Hariduse Rahvakomissaril on õigus anda käskkirju ja juhendeid käesoleva määruse teostamiseks.

Rahvakomissaride Nõukogu Esimees J. Lauristin.
Rahvakomissaride Nõukogu Asjadevalitseja H. Haberman.

Tallinn, 14. detsembril 1940.

Rahvahariduse osakondade põhimäärus.

§ 1. Maakonna rahvahariduse osakond on Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) § 66 ettenähtud maakonna töötava rahva saadikute Nõukogu täitevkomitee osakond, mis kooskõlas Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) § 68 allub oma tegevuses nii vastava maakonna töötava rahva saadikute Nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka vahenditult Eesti NSV Hariduse Rahvakomissariaadile.

§ 2. Linna rahvahariduse osakond Tallinnas, Tartus, Narvas ja Pärnus on Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) § 69 ettenähtud linna töötava rahva saadikute Nõukogu täitevkomitee osakond, mis kooskõlas Eesti NSV Konstitutsiooni (Põhiseaduse) § 71 allub oma tegevuses nii vastava linna töötava rahva saadikute Nõukogule ja tema täitevkomiteele kui ka vahenditult Eesti NSV Hariduse Rahvakomissariaadile.

§ 3. Rahvahariduse osakonna ülesandeks on rahvahariduse korraldamine vastava maakonna või linna administratiivpiirides, nimelt:

- 1) koolivõrgu organiseerimine ja paigutamine ja koolides õppe- ja kasvatus-töö teostamine kooskõlas Valitsuse ja Partei juhistega;
- 2) laste kommunistliku kasvatus teostamine koolis ja väljaspool kooli, organiseerides selleks maakonnas või linnas kooli väliste asutiste võrgu, nagu laste tehnilised jaamad, kunstilise isetegevuse majad, lastepargid, pioneeride paleed, spordijaamad j. t.;
- 3) poliitilis-massilise töö teostamine maakonna või linna täisealise elanikkonnaga rahvamajade, raamatukogude, lugemistubade, teatrite, kinode võrgu j. t. organiseerimise teel;
- 4) meetodilise töö organiseerimine õppejõududega maakonnas — linnas ja kaasabi ametiühingutele õppejõudude poliitilise taseme tõstmisel (erikursuste, konverentside, seminaride, loengute ja konsultatsioonide korraldamine);
- 5) laste üldise sundusliku hariduse — keskkooli linnades ja mittetäieliku keskkooli maal — teostamine täielikus kooskõlas ÜK(b)P 18. kongressi otsustega;
- 6) koolide majandusliku tegevuse korraldamine ja nende varustamine õppe-seadmetega, õppeabinõudega ja õpperaamatutega;
- 7) koolide varustamine internaatidega ja kaasaaitamine vastavale rahvakomissariaadile koolide söögitubade ja einelaudade võrgu arendamisel;
- 8) lasteaedade võrgu majanduslik-meetodilise korralduse teostamine;
- 9) koolide, lasteaedade, tehnikumide, klubide ja muude rahvahariduse asutiste uue ehituskava plaanide valmistamine;
- 10) tehnilise järelevalve teostamine osakonnale alluvate kooliruumide ja muude ruumide seisukorra üle;
- 11) kutsekoolide töö korraldamine;
- 12) kaasaaitamine kunstide arendamisele;
- 13) alluvate asutiste tegevuse aruannete koostamine, nende statistiline läbitöötamine ja esitamine tähtajaliselt kõrgemalseisvatele valitsemisorganitele;

- 14) muude rahvahariduse osakondadele kõrgemalseisvate organisatsioonide ja asutiste otsustega pandud ülesannete täitmine;
- 15) järelevalve teostamine Valitsuse ja Partei otsuste ning Eesti NSV Hariduse Rahvakomissariaadi käskkirjade ja juhendite täitmise üle.

§ 4. Rahvahariduse Osakonnal on õigus oma võimkonna alal anda käskkirju ja juhendeid Eesti NSV Hariduse Rahvakomissari käskkirjade ja juhendite ning vastava maakonna või linna töötava rahva saadikute Nõukogu ja selle täitevkomitee otsuste ja korralduste täitmiseks.

§ 5. Rahvahariduse Osakonda juhatab osakonna juhataja, kes kinnitatakse ametisse Eestimaa Kommunistliku (b) Partei Keskkomitee ja Eesti NSV Hariduse Rahvakomissari poolt maakonna või linna Kommunistliku Partei komitee ja vastava maakonna või linna töötava rahva saadikute Nõukogu täitevkomitee ettepanekul.

Vastava maakonna või linna töötava rahva saadikute Nõukogu täitevkomitee võib osakonna juhatajat ametist vabastada või teisele kohale ümber paigutada ainult Eestimaa Kommunistliku (b) Partei Keskkomitee ja Eesti NSV Hariduse Rahvakomissari loal.

§ 6. Rahvahariduse Osakonna juhataja juhib osakonda. Tema hoolitseb osakonna ülesannete seaduspärase, otstarbeka ja täpse täitmise eest, otsustab tema võimkonda kuuluvaid küsimusi, annab juhendeid ja teeb korraldusi alluvatele töötajatele ja teostab järelevalvet nende tegevuse üle.

§ 7. Peale juhataja kuuluvad osakonna koosseisu:

- 1) koolide inspektor (inspektorid);
- 2) pedagoogilise kabineti juhataja;
- 3) poliitharidustöö inspektor ja konsulendid;
- 4) ehituste ja tehnilise järelevalve inspektor;
- 5) plaanimajanduse inspektor ja statistik;
- 6) majandusjuhataja;
- 7) raamatupidaja või arveametnik;
- 8) masinakirjutaja;
- 9) kaks koristajat;
- 10) vajaduse kohaselt kojamees ning kütja.

Arvestades kohalikke erinevusi ja teiste osakondade koosseise võib rahvahariduse osakonna koosseis olla ka väiksem.

§ 8. Rahvahariduse osakonnas moodustatakse osakonna juhataja juurde osakonna juhataja eesistumisel nõuandev organ — Nõukogu, kelle liikmed kinnitab töötava rahva saadikute Nõukogu täitevkomitee.

§ 9. Rahvahariduse osakonna Nõukogu arutab osakonna töökavu, kuulab ära aruanded kohtadelt, uurib ja levitab parimate õppejõudude, direktorite ja teiste rahvahariduse alal töötajate töökogemusi.

§ 10. Rahvahariduse asutiste tegevuse juhtimise ja järelevalve otstarbel ja kriitika ning eneskriitika arendamiseks kutsub maakonna või linna rahvahariduse osakonna juhataja kokku osakonnale alluvate asutiste direktorite ja juhatajate nõupidamise mitte harvem kui üks kord kolme kuu kestel.

§ 11. Rahvahariduse ala korraldamist teistes — § 2 nimetatata linnades ja valdades teostavad nende linnade ja valdade töötava rahva saadikute Nõukogu täitevkomiteed maakonna rahvahariduse osakonna juhtimisel.

§ 12. Maakondade ning Tallinna, Tartu, Narva ja Pärnu linnade rahvahariduse osakondade tegevuse ligemad alused ja korra määrab Hariduse Rahvakomissar sellekohaste juhenditega.

Hariduse Rahvakomissar N. A n d r e s e n.

Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu

m ä ä r u s

Noorsoo organiseerimise seaduse kehtetuks tunnustamise kohta.

ENSV Teataja 1940, 53, 615.

Noorsoo organiseerimise seadus (SK VI 1938, 1, 17; RT 1938, 33, 262; 1938, 37, 332 VIII) tunnustatakse kehtetuks.

Rahvakomissaride Nõukogu Esimees J. Lauristin.

Rahvakomissaride Nõukogu Asjadevalitseja H. Haberman.

Tallinn, 22. novembril 1940.

Hariduse Rahvakomissariaadi töökava koostamise juhend.

Antud Hariduse Rahvakomissari poolt 19. detsembril 1940.

Hariduse Rahvakomissariaadi ja tema osakondade tegevuse edukaks arendamiseks ja ülesannete kavapäraseks teostamiseks koostatakse Hariduse Rahvakomissariaadi töökava, mis sisaldab kõik tarvilikud algatused ja täitmisele kuuluvad tähtsamad tööd.

Töökava koostamine ja teostamine toimub järgmistel alustel ja korras:

§ 1. Kõrgemaks juhendiks töökava koostamisel ja selle teostamisel on Valitsuse ja Partei määrused ja korraldused.

§ 2. Töökava koostamisel on vaja ette näha ja arvesse võtta kõik järgneval poolaastal täitmisele kuuluvad tähtsamad tööülesanded ja nende täitmise tegelikud võimalused.

Töökavasse ei paigutata vähemaid ülesandeid ja jooksvaid töid.

§ 3. Töökava moodustab oma sihilt ja otstarbelt ühe terviku, mille osad peavad olema ideeliselt kooskõlastatud ja mis nii terviklikult kui ka üksikutes osades on Hariduse Rahvakomissariaadi kogu tegevuse kindlaks aluseks.

§ 4. Töökava on elulise, viljaka ja loova tegevuse kava, mille teostamisele töötajad annavad kõik omad võimed ja teadmised ja kogemused.

Töökava teostatakse töötajate poolt nende kooskõlalise ja kavapärase ülesehitava tegevuse kaudu.

§ 5. Töökava koostatakse poolaastate viisi kaheks järgmiseks perioodiks:

1) 1. jaanuarist kuni 30. juunini,

2) 1. juulist 31. detsembrini.

§ 6. Esialgne töökava koostatakse osadena Hariduse Rahvakomissariaadi osakondade poolt ja esitatakse Hariduse Rahvakomissarile läbivaatamiseks.

§ 7. Hariduse Rahvakomissari poolt heaksarvatud töökava osade järgi koostatakse töökava tervikuna järgmise üldise jaotuse kohaselt:

I. Tähtsamad ja kogu tegevust suunavad ülesanded.

II. Õppe- ja metoodilised küsimused.

III. Eelkooli haridus ja kasvatus.

IV. Algkool.

V. Keskkool.

VI. Kutseharidus.

VII. Poliitharidustöö.

VIII. Teadus ja kõrgem haridus.

- IX. Õpilaste sõjaline väljaõpe ja kehaline kasvatus.
- X. Kaadrid ja nende ettevalmistus.
- XI. Kapitaalne ehitus.
- XII. Planeerimine ja finantsid.
- XIII. Varustamine.
- XIV. Administratiivsed ülesanded ja üldisloomuga asjad.
- XV. Järelevalve ja teostamise kontroll.

§ 8. Töökava koostatakse järgmise vormi järgi:

Jrk. nr.	Ülesanded ja teemad	Täitmise tähtaeg	Teostaja	Tähendused

§ 9. Töökava kinnitab Hariduse Rahvakomissar. Kinnitatud töökava teostamine on kohustuslik Hariduse Rahvakomissariaadi kõigile töötajatele.

§ 10. Kinnitatud töökava avaldatakse ametlikus ajakirjas „Hariduse Rahvakomissariaadi Teataja“.

§ 11. Maakondade ja linnade rahvahariduse osakonnad ja teised vastavad asutised on kohustatud arvestama Hariduse Rahvakomissariaadi töökava oma töökavade koostamisel ja kaasa aitama Hariduse Rahvakomissariaadi töökava teostamisele.

Hariduse Rahvakomissar N. Andresen.

Üldosakonna juhataja A. Kurvits.

MITTEAMETLIK OSA.

Täiendavad õpingud alg- ja keskkoolide õppejõududele.

HRK Kooliosakonna teadaanne täiendavate õpingute asjus mittetäielise keskkooli ja keskkooli õppejõudude ettevalmistamiseks on äratanud õpetajaskonnas suurt huvi.

Kuigi osa soovi-avalданuist ei rahulda ülesseatud tingimusi, on kogusummas kõiki nõudeid rahuldavaid edasiõppijaid siiski üle ootuste rohkesti.

Suur hulk õppejõude soovib võtta osa täiendavaist õpinguist kahel alal. Et suvekursused toimuvad kõigis aineis samal ajal, pole mitmest ainerühmast osavõtt praktiliselt teostatav.

Arvesse võttes täiendavaist õpinguist osa võtta soovijate suurt arvu (ligi 2000) oleks raske anda neist õpinguist osavõtjaile vajalikku informatsiooni igatühele üksikult. Sellepärast kasutab HRK Kooliosakond 1941. a. I p. koduõppelise töö ülesannete teatavaks tegemiseks õppejõududele HRK Teatajat. Edaspidine jooksva informatsiooni andmine õppejõududele koduõppelise töö asjus toimub Nõukogude Õpetaja veergudel, milleks Toimetuse on lahkesti avaldanud oma nõusoleku. Seepärast palutakse kõiki asjaosalisi jälgida Nõukogude Õpetajat.

Järgnevalt toome täiendavate õpingute kavast ettenähtud ülesanded keskkooli-kursuse iseseisvaks koduõppeliseks kordamiseks I poolaastal 1941.

Eesti keele alal.

Läbi töötada:

- 1) E. Muugi „Lühike eesti keeleõpetus“ I (viimaseid trükke, lk. 9—108) ja
- 2) E. Muugi „Väikese õigekeelsussõnaraamatu“ sissejuhatus (kuni sõnatüübistiku).

Läbi lugeda järgmised teosed:

- 1) S. Kutti, O. Loorits, H. Tampere — „Valimik rahvalaule“.
- 2) E. Vilde — „Külmale maale“ ja „Pisuhänd“.
- 3) M. Gorki — „Ema“.

Täiendava lektüüri kohta ilmuvad andmed hiljem.

Katseil nõutakse hääliku- ja vormiõpetuse tundmist E. Muugi „Lühikese eesti keeleõpetuse“ I ulatuses. Samuti on nõutav õigekeelsus-sõnaraamatu hea tundmine ja rakendusoskus.

Vene keele alal.

Keskkooli vene keele õpetaja kutse taotlejail tuleb läbi töötada vene keele grammatika järgmiste õpikute järgi:

проф. С. Г. Бархударов „Грамматика русского языка“, ч. I и II. Учебник для неполной средней и средней школы.

Sellele lisaks läbi lugeda uuest vene kirjandusest:

М. Горький — „Мать“; В. Маяковский — poeemid „В. И. Ленин“ ja „Хорошо“; А. Фадеев — „Разгром“ ja М. Шолохов — „Поднятая целина“.

Õiget hääldamist harjutada raadiokuulamise kaudu.

1941. a. I p. keskel ilmuvad lisamaterjalid muinasvene keele ajaloo, vanavene keele ja vene keele murrete kohta (kokku umbes 5 trükipoognat).

Allikad kirjanduse alal ja nende kasutamise võimalused tehakse teatavaks hiljem.

Esialgul kavatsetud instrueerimiskursus talvisel töövaheajal jääb ära. Instrueerimise moodused selguvad hiljem, kui õpinguist osavõtjad on suutnud tööga juba tutvuda.

Ajaloo ja konstitutsiooni alal.

Läbi töötada lähemal ajal eestikeelses tõlkes ilmuvad ajalooõpikud:

- 1) Mišulin — „Vana aeg“ ja
- 2) Kosminski — „Keskaeg“.

Edasi läbi lugeda prof. Pankratova Nõukogude Liidu ajalugu, mis ilmub eestikeelses tõlkes 1941. a. I p. jooksul.

Omandada järgmiste teoste sisu:

- 1) ÜK(e) Partei ajalugu,
- 2) NSVL ja ENSV Konstitutsioon,
- 3) J. V. Stalin — „Aruanne NSVL konstitutsiooni projektist“.

Juhul kui peaks ilmuma mõni konstitutsiooni-õpik keskkoolidele, tuleks ka selle sisu omandada.

Matemaatika ja füüsika alal.

Matemaatikas aritmeetika, algebra ja geomeetria kursuse läbitöötamine ühes vastavate ülesannete lahendamise järgmiste õpikute ulatuses:

Aritmeetika kursus N. Vene keskkooli V kl. õppekava järgi.

Et aritmeetikas praegu sobiv eestikeelne õpik puudub, tuleks alata tööd algebrast ja geomeetriast, seni kui ilmuvad vastavad aritmeetika-materjalid (tõenäoliselt 1941. a. I p. lõpupeole).

Vene keelt valdajad võivad kasutada:

Киселев А. — „Арифметика. Учебник для неполной средней и средней школы“.

Березанская Е. — „Сборник задач и упражнений по арифметике для 5-го кл.“

Algebras:

Grüntal-Rägo — „Algebra õpik keskkoolidele“, ptk. I—VI.

Rägo-Vihman — „Algebra harjutustik keskkoolidele“, ptk. I—VI.

Nende asemel võib kasutada ka A. Borkvel'i, A. Kasvand'i j. t. vastavaid õpikuid.

Vene keelt valdajad võivad kasutada:

Киселев А. — Алгебра. „Учебник для неполной и полной средней школы“, ч. I.

Шапошников-Вальцев „Сборник алгебр. задач“, ч. I.

Geomeetrias:

E. Etverk — „Geomeetria“. Planimeetria õpperaamat III klassile (§§ 1—136).

Vene keelt valdajad võivad kasutada:

Киселев А. — „Геометрия“, ч. I. Планиметрия (стр. 1—82).

Füüsikas end. keskkooli füüsikakursuse läbitöötamine õpiku Kilkson-Lang — „Füüsika õpperaamat keskkoolile“ ulatuses, kasutades seejuures abiraamatuks V. Erlemanni „Füüsika gümnaasiumile“ III.

Vene keelt valdajad võivad kasutada õpikut:

Фалеев и Перышкин — „Физика“ ч. I и II.

Kursuse läbitöötamine eeldab mitte üksi õpikus leiduva teooria kindlat tundmist, vaid ka kõigi õpikus leiduvate küsimuste ja ülesannete lahendamise oskust.

Loodusteaduse, maateaduse ja keemia alal.

Botaanika õpikute järgi (välja arvatud orgaanilise keemia osa):

J. Port — „Praktiline taimeanatoomia ja -füsioloogia“ (ilmub lähemal ajal uues trükis) või

V. Polovtsev — „Taimede ehitus ja elu“ (kolmas trükk).

Abiraamatutena võib kasutada:

1) „Tegeliku aianduse ja mesinduse käsiraamat“ I köide: J. Porti kirjutatud peatükk „Taimede ehitus ja elu“, lk. 49—153.

2) T. Lippmaa — „Üldine botaanika“.

Vene keelt valdajaile:

Всесвятский Б. В. — „Ботаника. Учебник для 5 и 6 классов средней школы“.

Zoologias läbi töötada Simre ja Piiperi õpikud selgrooliste ja selgrootute zooloogia alal.

Vene keele valdajad võivad kasutada õpikut:

М. Я. Цузмер — „Зоология. Учебник для неполной средней и средней школы“.

Maateaduses omandada teadmised üldise maateaduse alal keskkooli kursuse ulatuses J. Kentsi „Üldmaateaduse“ õpperaamatu järgi („Loodus“, 1933).

Aine omandamine tuleb siduda kaardistikus leiduva kaardimaterjaliga (arvesse võtta ka erikaardid — rahvastik, kliimakaardid jm.), neid analüüsides, samuti vaadelda õpikus käsitletavaid küsimusi võimalust mööda ümbritsevas looduses.

Arvulisest materjalist tuleb meeles pidada olulised põhiarvud, näiteks Maa keskmise raadiuse pikkus, laiuse kraadi pikkus jne.

Kaardistikuna on soovitatav tarvitada D. Koppeli „Kooliatlas keskkoolidele ja gümnaasiumidele“, A. Tammekannu „Uus kooli kaardistik“ või mõnda paremat võõrkeelset kaardistikku.

Edasi tuleb läbi võtta:

- 1) N. N. Baranski — „NSVL füüsiline geograafia“ ja
- 2) Baranski — „NSVL majandusgeograafia“ (üldosa).

Vene keelt valdajaile:

Барков и Половинкин — „Физическая география. Учебник для 5-го кл. средней школы“. Pääle selle eelpoolnimetatud Баранский õpikud.

Keemiast jääb koduõppeline töö I poolaastal 1941 ära.

Üksikasjalikke juhtnööre ja näpunäiteid koduõppelise töö edukamaks korraldamiseks avaldatakse „Nõukogude Õpetaja“ veergudel hiljem. Soovidega ja selgitus-pärimistega pöörduda HRK Kooliosakonna poole (telefonid 424-48 ja 453-59).

Tallinnas, 18. dets. 1940.

Hariduse Rahvakomissariaadi Kooliosakond.

Vastutav toimetaja Aleksander Kurvits.
Väljaandja: Hariduse Rahvakomissariaat.

Riigi Trükikoja trükk. Tallinn, Niine 11.
Tell. nr. 4334. Tiraaž 2500.

EESTI

RAHVUSRAAMATUKOGU

AR

Raamatupalat

40-272